

ÁTLÓK

(11.)

JUHÁSZ ERZSÉBET

A *Patkány utca* nyirkos hajnali derengésében, ahol nyugovóra szokta hajtani az utolsó gondolatszilánkoktól is sikeresen mentesített fejét, Sihter Tóni egyszeriben arra eszmélt, hogy ő épp egy hársfaliget kellős közepén, s egy kislány szökdecsl felé, ugrálókötelet ugrálva, üdén, önfeledten. Sihter Tóni szíve hatalmasat dobbant e látványra, mert noha még zsenge kislány, térdharisnyásan, bő, „sodros” kisszoknyában, e tünemény nem más, mint Énekes Krisztina. Holtbiztos volt ennek az állóképszerű látomásnak a valóságosságában. Merthogy állókép volt, az bizonyos, hiszen a hársfák s a kislány is egyvégtében ugyanott, ugyanúgy, mint vetített képen, s ő mégis pontosan tudta, hogy mindez színigaz. S mintha vele együtt ő is most ébredne igazi élete első, varázslatos hajnalára, a többi meg csak végeérhetetlennek tetsző, sötét lázalom volt, amely egy részeg sétakocsikázással a kisváros gyászhintáján – végre végképp véget ért. Betelt a mesebelien szörnyű átok, s ők – végre valahára – megváltást nyertek. Meghatározhatatlan ideig gyönyörködött még Énekes Krisztina tüneményes kislányságában, mélyen magába szívta a hársfák dús illatát, érezte arcán az üde hajnali szellő hűsét, s üdvözült mosollyal szenderült álomba, azzal a boldog és biztos tudattal, hogy végre újra önmagára lelt: ő az a pelyhedző állú kisiú, aki majd útban Fekete Endrével a Csernetits-féle gőz-, kád- és strandfürdő felé összetalálkozik Énekes Krisztinával. Hisz most végre a saját két szemével győződhetett meg róla, hogy nem a bolond Ocsenás beszélte tele a fejüket: Énekes Krisztina valóban létezik. S egy gondolatnyi ereje még arra is futotta, hogy másnap mindenképpen az lesz első dolga, hogy mindezt közölje Fekete Endrével.

Sihter Tóni emberemlékezet óta a *Patkány utcában* lakott, amely kivételes elhanyagoltságáról volt nevezetes. Nemcsak a házak voltak egytűlen egyig ütött-kopottak, a málladozások térképeinek sokasága már kívülről is érzékeltette, hogy nincs két egyforma nyomorúság, mint ahogy nincs két

egyforma térképe a lehullott vakolatnak, nincs két egyforma elsárgult újságpapírral vagy kartonlappal helyettesített ablaküveg, becsukhatatlan kapu. S a gyom sem nő egyformán, hanem *egyénien*: ki-ki személyes nyomorához alkalmazkodóan. Sihter Tóni a *Patkány utca* egy udvari „lakásában” lakott. Ajtaját azonban mindig gondosan kulcsra zárta, a két rozoga ablakot rendszeresen tisztította, noha ez csak a figyelmes tekintetnek tűnhetett szembe, merthogy kívülről azért nem látszott, mert eltakarta a kóró, télenyáron fura barnás tüskemintázatú csipkét vonva elé, belülről azért, mert a porral és nikotinnal agyonitatott függönyök nem engedtek úgyszólván semmilyen kilátást a külvilágra.

Dora Baláznak úgy tűnt, az örökkévalóság óta zörgeti már Sihter Tóni ajtaját, de ugyanakkor az a furcsa érzés is erőt vett rajta, hogy nem is zörget, csak áll ott, kilincstre gémberedett kézzel. S mintha a saját szétzilált agyában játszódna le csupán ez a szünni nem akaró s egyre erélyesebb zörgetés, mert amúgy egy-két gyerek ha állt ott, némán és érdektelenül, de egy árva kutya se, hogy elvakkantaná magát. Mintha mindez valóban a túlvilágon játszódna, ahová az ő parádés gyászokcsiján útnak eredtek az éjszaka. S a súlyos megrázkódtatások terhe alatt egész testében reszketni kezdett újra, mert ha mégiscsak átkocsikáztak a másvilágra, akkor hogy van ő mégis Sihter Tóni ajtaja előtt a *Patkány utcában*, s akkor a halál sokkal, de sokkal iszonyatosabb, mint amilyenek ő életében valaha is elképzelte.

Aztán végre-valahára mégiscsak megfordult a kulcs a zárban, és a következő pillanatban már ott inogott előtte a küszöbön Sihter Tóni – akár valami túlvilági derengésben már ő is – villant át Dora Balázs agyán –, teljesen értetlenül és tanácstalanul aziránt, mi is további teendője. Dora Balázs összeszedte magát, belépett a szobába, energikus mozdulattal maga előtt tolva Sihter Tónit. – Üljön le – mondta, miközben ő is leült és levette fejéről a micit. (Nem volt *uniformisban*.)

– Azért jöttem, hogy *tudassam*, Fekete Endrét ma reggelre kiterítették.

– ? – így Sihter Tóni, egyetlen szó nélkül.

– ???

– Amint belépett a kapun, kiterült, és abban a szent pillanatban meghalt, szegény.

– Hát akkor kiterült – motyogta maga elé teljesen értetlenül Sihter Tóni.

– Meghalt, érti most már? Meghalt. Nekünk meg sürgősen intézkednünk köll, Sihter úr.

– Megáll az ész! – szűrte ki fogai között Sihter Tóni kibírhatatlanul hosszú csönd után, alig hallhatóan, miközben mindkettőjük a maga módján világosan érezte, most már haladéktalanul meg kell húzni – legalább egy szó erejéig – azt a határvonalat, amely a túlvilági és az evilági csönd között szükségszerűen, megmásíthatatlanul ott húzódik, csakhogy

e határvonal tényleges létezésében egyikük sem volt most egy csöppet sem biztos.

– Megáll az ész! – és Sihter Tóni érzi, ahogy szempillantás alatt elárasztják az izzadsággyöngyök nemcsak a homlokát, de egész testét is kisujjától a feje búbjáig. S egy pillanat leforgása alatt mintha megfagyott volna, idegenül kezd zörögni rajta az átnedvesedett pizsama.

– Megáll az ész! – rebegi alig hallhatóan, mégis olyan meggyőződéssel, mintha ötven életéve alatt mást sem tett volna, mint az eszét működtette volna, megállás nélküli, vesztett kitartással. Mert mintha háborgó gyomra az agyába ugrott volna fel egyszeriben, s ettől a rendellenességtől megbolydult volna körülötte az egész szoba, s neki most minden erejével azon kell fáradoznia, hogy a szekrény felkeljen a padlóról, az ablakok pedig leereszkedjenek a plafonról, mert addig ő, addig ő: megáll az ész!

– Míndege az most, Sihter úr, nekünk mostan sürgősen mennünk köll a halottas házhoz – noszogatta Dora Balázs Sihter Tónit, aki e pillanatban se eleven, se holt nem volt, és semmi szándékát sem mutatta annak, hogy fölmérje a tulajdonképpeni helyzetet. Tehetlenségében és bánatában Dora Balázs egyre csak azt hajtogatta: szegény megboldogult, szegény megboldogult, meg hogy még egy ilyen *finom lelkületű* ember nem volt az egész világon. S bár nem emlékszik, hogy valaha is könnybe lábadt volna a szeme, most olyan elérzékenyülés vett erőt rajta, hogy még a könnyei is kicsordultak. – Hát ő is elment, szegény – motyogta, de azt már nem mondta ki még félhangon sem, hogy *akárcsak az én egyetlen Reginám, szegény*. A lelke mélyén azonban már azt sem tudta, melyikük halála okoz neki mélyesebb bánatot. Azt tudta csak, hogy ő ezután már sohasem fogja – úgyahogy – elfelejteni az élet neki kijutott keserűségét, mint Fekete úrral és Sihter Tónival a Patócs-féle vendéglő valamelyik félreeső asztalánál, az egyetlen helyen, ahol ez még megadatott neki ebben a kínkeserves, cudar életben. Hogy festenének ők most már ott kettesben Sihter úrral Fekete Endre nélkül? Akárcsak ő, ha koporsóba zárt halott nélkül hajtaná a gyászhintót, mögötte meg ott sírna az egész gyászmenet. De aztán észbe is kapott egyszeriben, hogy néhány órán belül bizony, Fekete úr lesz a koporsóban, s neki kell őt a gyászhintón elszállítania *utolsó útjára*. Még a háta is beleborsózott egy pillanatra, de aztán hirtelen, mint aki „szakmai” szempontból kezdi szemlélni a dolgokat, úrrá lett a maga keservein, és erélyesebben kezdte ösztökélni Sihter Tónit, hogy öltözködjön, mert neki kutya kötelessége megadni a halott barátának kijáró végtisztességet. Minthogy Sihter Tóni csak ült, üldögélt egyvégtében kibogozhatatlan ágyneműkupacainak szélén, hogy valósággal úgy hatott, mintha valami agyongyúrt lepedő volna maga is, Dora Balázsnak nem maradt más hátra, mint hogy kigubancolja Sihter urat e halmazból, talpra állítsa, megmosdassa, az *alkalomhoz illő*

alapossággal: tetőtől talpig, *beöltöztesse* egyetlen fekete öltönyébe és fehér ingébe, amelyet a szóban forgó az esküvőjén viselt először s mindeddig utoljára. Dora Balázs csak most eszmélt rá, hogy Sihter úr az idők folyamán mennyire összeaszalodhatott, minthogy úgy festett szegény e régésrégi esküvői ruhában, mintha valamely daliás termetű rokontól örökölte volna. A zakó is, a nadrág is oly jóvátéhetetlenül lógott, sőt egyenesen lefegett rajta, hogy azon semmimód sem lehetett segíteni. Űsse kő – döntött Dora Balázs az igazgatások hosszas és hiábavaló próbálkozásai után, az *alkalomnak* mégiscsak megfelel, elvégre nem holmiféle *plumnadrágról* meg kockás zakóról van szó, mint amilyenben azok a féleszű *cirkuszosok* mászkálnak, hanem öltönyről.

Sihter Tóni csak túrte-túrte értetlenül, de megadóan mindazt, amit Dora Balázs művel vele, de eközben minden erejét arra fordította, hogy megfejtse, mi történik vele. *Napnál világosabban* emlékszik rá, hogy az elmúlt éjszaka egy kései órában ő maga adott (életében először) parancsot Dora Balásznak arra, hogy fogja be lovait a gyászhintóba, mert itt a végső ideje, hogy gyászmenethez illő lassúsággal átporoszkáljanak ők hárman is a másvilágra, ahol az igazi *concordia*. Hisz mindez még tegnap megtörtént, ők már rég ott túl, mire ez a nagy hercehurca egyszeriben? Ám ez az egész annyira megzavarta, hogy muikkanni sem tudott a döbbenettől. Végül is hányszor kell még meghalnia, hogy halott legyen?

Fekete Endre egy régi főutcai polgárház utolsó gazdájaként távozott, illetőleg zuhant át a másvilágra, minden bizonnyal valamikor kora hajnalban, mivel arról, hogy a sétakocsikázás a gyászhintón mikor is ért véget, egyiküknek sincs a leghalványabb emléke sem. Csak annyit tudtak, hogy éjszaka volt, mint általában mindig. Dora Balásznak volt némi emléke ugyan, hogy mégsem jutottak ők át a túlvilágra, hiszen ő szállította házhoz mindkettőjüket. De az egész rettenetes kocsikázás olyan babonás félelemmel töltötte el, amikor a hintóból végül kifogta a lovakat, hogy alig tudta egy szemernyi időre is lehunyni a szemét, s fogvacogva várta, hogy pirkadjon már meg a hajnal, s amíg ez be nem következett, félholtra váltan, a feje búbjáig a dunna alá húzódva várta, mikor nyílik az ajtó. *Látta* a halál irtóztatosan nagy, csontos ujjait benyúlni az ajtón, *látta* sejtelmes, denevérszárny-szerű karjait kinyúlni felé, minden pillanatban *hallotta* irtóztató suhogását, e suhogás folytonos, föltartóztathatatlan közeledését, s e közeledés végeérhetetlenségét – hogy iszonyatos félelmében csaknem szörnyethalt. A hajnal derengése azonban kezdte valamelyest észhez téríteni. Mocorogni kezdett, s meggyőződhetett róla, hogy mégiscsak életben van, mert annyi szent, halott ember meg nem mozdul soha már – ő viszont *igenis* megmozdul, ha akar. Aztán mind jobban nekibátorodott, hogy nem is érti már, hogy volt úgy elhűlve, hisz volt ő már a halál torkában nem is egyszer. Pél-

dául kútásó korában, amikor elszakadt a kötél, amelyen a mélybe eresztették, s ő lezuhant a kút feneketlen mélységébe, ahol a víz egyre feljebb és feljebb, ő meg egyre mélyebbre és mélyebbre. Márpedig egy sírgödör mélye olyan sekély és csekély egy kút mélyéhez képest, mint, mondjuk, egy kis pocsolva az óceánhoz viszonyítva. S már kezdte volna egy kicsit jobban érezni magát, hogy hát *van isten*, mégsem ütött még az ő halálának az órája. Mert úgy van az a szerencsétlen emberfiával, hogy szinte naponta vágyik a halálra: mi dolga neki itt még, amikor az ő egyetlen Reginájával már soha ebben az életben nem lehet együtt, még csak nem is láthatja, messziről se, pedig ő volt a mindene, a szeme fénye. De hát, tudja isten, hogy van ez, Regina őt ott a másvilágon úgyis megvárja, onnan bizony nem szökhet meg senki, de senki emberfiával, még azzal az elátkozott Czégénnyel se. S akkor minek is sietne ő odaátra olyan nagyon, hát nem igaz? S lám, már reggel is lett, és október végén meghazudtolva felsütött a nap is, úgy fénylett minden odakint, hogy az ember legszívesebben egész áldott nap ott tollászkodna kint az udvaron, ebben az áldott napsütésben melengetve vénülő csontjait, minden kínkeserve ellenére, pusztán afölötti véghetetlen boldogságában, hogy él. Mindezek az érzések azonban nem sokáig melengethették Dora Balázs elgémberedett testét-lelkét, mert jöttek a (Concordia) temetkezési vállalatból, hogy *halott van*, Dora. Ilyan az élet – fancsalkodott el kissé Dora Balázs –, hol ez, hol az, de valaki mindig meghal. Hanem amikor megtudta, hogy a *halott*, aki most *van*, nem más, mint Fekete Endre, a *Városi Közkönyvtár* könyvtárosa, Dora Balázs úgy érezte magát, ha erre létezik egyáltalán hasonlat, mintha belezuhant volna a világ legfeneketelebb kútjába. A temetkezési alkalmazott szerint úgy nézett ki, mint aki teljesen megkergült. Idétlenül forgott körbe-körbe, és szabályosan összevissza beszélt, hogy az nem igaz, mert az tegnap volt, de nem igazából. Meg hogy ha Fekete úr meghalt, akkor – *becsület istenére* – ő, Dora Balázs is *meg van halva*.

Mire odaértek a halottas házhoz, Ripcóné, aki Fekete Endrének gondját viselte, már szépen kimosdatva, ünneplőbe öltöztetve a szomszédasszonyok segítségével ki is terítette a ravatalon. Olyan, mint egy angyal, istenem, akár egy igazi angyal, állapította meg magában Dora Balázs, és a szíve is belesajdult, hogy ha ő is ilyen lesz, ha kiterítették, milyen kár volt úgy örülnie annak, hogy él. S hogy ő milyen nagy tuskó volt világegyetében.

Fekete Endrét igen kevesen kísérték el *utolsó útjára*, ami Dora Balázsnak fáj a legjobban, hisz neki volt a legnagyobb áttekintése az egész kisvárosban afölött, hogy melyik halottat mekkora végtisztességben részesítenek. Pedig ezen igazán nem lehetett csodálkozni. A kisváros úgynevezett *intelligenciája* rég kizárta soraiból Fekete Endrét. Jobban mondván Endre zárta ki polgárinak semmiképp sem tekinthető életmódjával onnan magamagát, s

emiatt soha egy pillanatra nem érzett egy szikrányi megbánást sem. Sihter Tóni olykor hajlamos volt azzal magyarázni barátjával szemben önként vállalt alárendelt szerepét, hogy soha, de soha, akárhogy töprengett rajta, kiváltképp fiatalabb korokban, képtelen volt magyarázatot találni arra, hogy miből táplálkozik Fekete Endrében az a megtörhetetlen konokság, elszántság vagy megszállottság, hogy – mintha a világ legtermészetesebb dolga volna – egyszerűen elkótyavetyélje az egész életét. Úgy húszéves korok táján Endre szemlátomást eldöntötte, hogy nem is akarja semmire vinni az életben. De nem dacból. Valami haláltermészetes egyszerűséggel. Mint aki üvegen keresztül kezdi szemlélni az egész világot, s benne – porszemnyi elhanyagolhatóságként – önmagát. S nála mindig minden egybevágottnak tekintetben. Mindössze az a részegsége legmélyéről újra meg újra feltörő vágy nem, hogy neki *végre* meg kell írnia azt a bizonyos levelet Énekes Krisztinának. Ez az egész fura illusztráció Sihter Tónit mindig, sőt egyre inkább egy házra emlékeztette. Valaha fiatalkorában, alighanem a tengerparton, látott egy réges-rég lakatlan házat. Körös-körül kietlenség, szikla, szikla, semmi más, e lakatlan ház tetején viszont egy tujafa zöldellt, smaragdnl is ragyogóbban, fittyet hányva kietlenségnek, lakatlanságnak, az egész irdatlan körengetegnek. Sihter Tónit viszont sohase tudta végleg nyugton hagyni a lelkiismeret-furdalás, amiért ő egy *sehol senki*, semmi más.

A gyér gyászmenetben ott lépkedett szerényen Ripcóné, Endre gazdaszszonya, aki egyszerű és jószívű teremtés volt, méghozzá abból a ritka fajtából, aki nem aranyoskámozik mézesmázosan, hanem a maga természetes módján pontosan tudja, mennyit lehet egy elveszett emberen segíteni, s azt meg is teszi anélkül, hogy sopánkodna vagy bármilyen szeretetteljes hangnemben is, de szemrehányásokat tenne. Úgy kezelte Endrét is, mintha kő vagy fa volna, aminek nem lehet megparancsolni, hogy mekkorára nőjön vagy mikor növezzon vagy hullassa a leveleit, ahogy egy sziklának se, hogy milyen ütemben málljon. Ripcóné Sihter Tónit is ismerte gyermekora óta, s rá is pontosan úgy tekintett, mint Endrére. Hogy Sihter Tóni pályája derékba tört, úgy fogta fel, mint egy természetes jelenséget, hogy házassága egykettőre tönkrement, úgyszintén. *Ilyen az élet*. De ahogy most végigmérte, ahogy ott leffeg szegény a barátja koporsója mögött legelő és egymagában, még neki is összeszorult a szíve. A jó isten a megmondhatója, vajon asszony vagy férfiember képében jön-e el az emberért a halál, de Sihter Tóni, szegény, a halál jegyese, annyi szentigaz, s a nászig nem lehet már sok neki hátra. Szegény Tóni.

Ami most látszik történőben lenni, már megtörtént. Sihter Tóni reszketeg bizonytalanság volt egész életében, de ebben az egyben holtbiztos volt. Hiszen még ő maga cipelte be Endrét a gyászhintóba, meg is nyugtatta –

bár akár a falnak beszélt volna –, hogy sebj, azt a bizonyos levelet most már majd odaát írod meg. És Endre mintha még motyogott is volna erre valamit ama majdani odaáti levét örökérvényűségéről. S hogy végre! Hogy neki ez nem jutott eszébe előbb, mert akkor már rég... s hogy egy hiábavaló örökkévalóság volt úgyis ez az egész itt, de másként alakulnak majd a dolgok ott, az örökkévalóságban, s aztán újra elszenderedett. Pedig ő még mindenképp meg akart beszélni vele egy s mást. Így már inkább magamagának, hogy: Figyelsz? Átléptünk a tulajdon jövő időnkbe, mely éppúgy nem lakozhatott soha képzeletünkben, átélhető érzéseinkben, átgondolható gondolatainkban, akárcsak a jelen. Látod, már meg is érkezünk. Itthon lennénk? Körül is ülhetnénk valamely asztalt?

Sihter Tóni világosan emlékszik a kisváros főutcájára, mely oly gyéren volt kivilágítva, hogy alig is ismert rá Skotnyárék díszes sarokházára, majd odébb a Rótékéra, Reiterékére, hogy Hofman Viktorékéről ne is beszéljen, vagy Flóra néni múlt századi csodás titkokat sejtető házáról meg Lala tanár úr örökké leeresztett redőnyös ablakairól. Most, távozóban e világból, jött rá arra, hogy mennyi sóvárgása fűződik ezekhez a házakhoz. *Annak idején* magamagának sem volt ereje számot adni arról, mennyi eleve hiábavalóságra ítélt remény gyúlt időről időre benne, hogy e házak valamelyikében lakhatik majd egyszer. Elmenőben mindig érezte a benti meleget, családi bensőségeséget, zöld lámpaernyő alatt elköltött vacsorák ízét, illatát és hangulatát. Tudta azt is, hogy mindez valószínűleg nem több, mint illuzórikus képzelgés bármiféle tényleges bensőségeséget illetően, de jó volt ámítania magát, e családi házakban tárgyiasítania elérhetetlen vágyait, belekapaszkodni e házak valóságosságába. Képzeletének ugródeszkái voltak e családi házak, s olykor muszáj volt képzelődnie, ámítania önmagát, mert enélkül szüntelenül az lett volna, aki ténylegesen volt: kiveret kutya. Aztán egyszerre csak eloszlott az éjszakai sötétség, mégsem lett nappal, hanem csak szürkület. Szünni nem akaró szürkület. De e szürkületben egyszeriben meglevenedett az egész kisváros. Az emberek ott álltak *Nagy Sándor mozijának* pénztáránál, Góbor a perceskosárral köztük, Lala tanár úr szörme-sapkában és bőrkesztyűben, elnyűtt oldaltáskájával épp átvág a templomtéren a *Strandfürdő* irányába. Az „Azra” fényképészeti műterem kirakatában ott áll Póluska és Lola fényképe, ahogy kis bohókás fehér kalapjukban egymást átkarolva nevetnek, karcsún, tüneményesen. Nem tudná megmondani, mikor is keveredtek ki a gyászhintóból, csak úgy magától, észrevétlenül következett be, hogy ők ott voltak e szürke kisvárosban, és mindenki más is ott volt, de valahogy mindenki csak úgy lebegőben. Mintha nem lépkedtek, hanem úsztak volna. Minden olyan volt, mint az e világi életben, csak teljesen elsúlytalanodva. De a legdöbbenetesebb átváltozásaik rendkívüli sebessége és kiszámíthatatlansága volt. Egyik pillanatban kisfiúk voltak

Endrével, és karikát kergettek a vásártér tengernyi porában, szedett-vedett utcagyerekek közé vegyülve. Csak a csínytevés örömének íze hiányzott. Egyik pillanatban öreg szüleik képe bukkant szemük elé, máskor épp lakodalmukat ülték. Flóra nélinek sem volt mindig hófehér a haja, belesve ablakán arra lettek figyelmesek egyszeriben, hogy gyönyörű hosszú barna haját fésülgeti épp, révülten hintázva a tükör előtt, vagy mintha a tükörben csupán. Feltűnt olykor Puzovszky alezredes is, katonás lépteit azonban mintha elnyelte volna a szünni nem akaró köd. Látták a gyönyörű Póluskát is, ahogy anyaszült meztelenül – most is gyönyörű teste volt – zongorázik, futkároznak ujjai a billentyűkön, csak épp egy árva hangot se lehetett volna kifüleselni játékaiból. És mindenki, de mindenki ott volt az egész kisvárosból, milliányi átváltozáson esve át pillanatonként és teljesen összefüggéstelen egymásutániségben. Mintha mérhetetlen ideig tartott volna ez az egész, végéhrhetetlenül, örökkévalóan – ugyanakkor mintha csak egyetlenegy pillanat robbant volna szét millió-egy szilánkra – semmi több. Ūristen! – eszmélt magára Sihter Tóni barátja koporsója után menetelőben. – Ha nem keveredek ki ebből a túlvilági ködből, mindenkinek ebből az irtózatos szétszikrázásából, ebből az abbaahagyhatatlan, néma lebegésből, akkor én vagyok Endre koporsójában, s ő kísér itt engem *utolsó utamra!* S ahogy hirtelen szétnézett maga körül, szinte belevakult a csalóka október végi napsütésbe. Endre! Térj észhez! Hülyéskedtünk! Nem érted? Ne játszd velem ezt, az istenedet! Eltévesztettük! Térj észhez! Mindenki más ott volt, de Énekes Krisztina sehol, de sehol nem volt, hát nem emlékszel? S e percben döbbsent rá Sihter Tóni, hogy ók, életükben először, teljesen megfeledeztek Énekes Krisztináról, *ott* egyszerűen nem emlékeztek rá többé, mintha nem is ábrándoztak volna róla oly tengernyi ideig ébren éppúgy, mint legmélyebb álmaikban.

A temetőből hazafelé vándorogva Sihter Tóni szándékosan került el a kisváros főutcáját, hogy még véletlenül se kelljen valamelyik futó ismerősével összetalálkoznia. (Közelebbi ismerősei pedig már emberemlékezet óta nem léteztek, attól tehát nem kellett tartania, hogy valaki a nyakába borul, és elsírja magát, hogy mennyire sajnálja, hogy el kellett veszítenie egyetlen barátját, s így neki arra kellene kényszerülnie, hogy megvigasztalja az illetőt a rátörő, ám valójában kizárólag őt, Sihter Tónit érintő „fájdalom” miatt.) Mindössze a visszaköszönéseket kívánta elkerülni. Az is jócskán meghaladta volna erejét. Az október végi napsütés még e délutáni órában sem hagyott alább, és Sihter Tóni előtt lépten-nyomon elsötétült a világ e szokatlanul erős fénytől. Ahogy bekanyarodott Nagy Sándor mozijának utcájába, csaknem összeütközött Lala tanár úrral, aki szokásos egészségügyi sétáját végezte, természetesen szőrmesapkában és bőrkesztyűben és elmaradhatatlanul sötétszürke télikabátjában. Lala tanár úr a maga jellegze-

tes, senkire és semmire sem tartozó mosolyával üdvözlés helyett megjegezte: úgy látszik, ma szép időnk lesz – és tekintetét az ég felé emelte, mint mindig, ha ezt kijelentette. – Minden bizannyal, tanár úr – motyogta halkan Sihter Tóni, és lehorgasztott fővel továbbvászorgott. Mind erőteljesebben uralkodott el rajta menet közben, hogy neki nem is az a legfőbb baja, hogy nincs hová hazamennie, mert az ő *Patkány utcai* szálláshelye oly szedett-vedett volt mindig is, hogy neki valójában réges-rég múlt ifjúkora óta soha nem is volt otthona, de ennek az otthonnélküliségnek örökös átmenetiségét – úgy-ahogy – megszokta az évek során, legalábbis kellőképpen beletompult. Most viszont arra döbönt rá, hogy neki egyszerűen nincs többé *honnan* hazamennie. Minden áldott éjszaka a Patócs-féle vendéglőből vánszorgott haza, s csak most eszmélt rá arra, hogy oda soha többé nem lesz képes betenni a lábát, mert nem e vendéglő, hanem maga Fekete Endre volt az a *bely*, ahonnan haza tudott menni. Endre jelentette számára a társas magánynak az egyetlen elviselhető formáját, amelynek keretei közt élete – úgy-ahogy –, de mégis tengethető volt még; az önmagával való szembenézés elleni hártványékony, mégis szívós és megbízható védőburkot. Endre halála egyetlen nyílt sebbé változtatta egész valóját. Elborzadva nézett most végig a *Patkány utca* ütött-kopott házainak során, a becsukhatatlan kapukon, a szutykos papírokkal pótolt üres ablakkereteken, a házfalak mállásának térképsorozatán, a gazzal felvert udvarokon, az eltakaríthatatlan mennyiségű szemét halmazain. Istenem, hogy tudtam itt élni! – hasított belé a fájdalom a saját ajtaja elé érve oly fájó világossággal, mint a villámcsapás. Egérutat keresve attól a még fokozottabb eliszonyodástól, ami elkerülhetetlen lesz, ha átlépi a küszöböt, hirtelen az a mentő ötlete támadt, hogy megnéz egy filmet *Nagy Sándor mozijában*. Emléke sincs arról, hogy mikor is volt utoljára moziban. Hangosfilmet pedig még soha nem is látott, így el sem tudta volna képzelni, milyen is lehet. De e pillanatban elépzelte a régi némafilmek hangulatát az egyes jeleneteket összekötő oktondi magyarázatokkal, a szereplők abnormálisan gyors és szaggatott (staccato) mozdulatait, a belőlük áradó idétlenséget, életteleniséget és valóságatlanságot, a torzított hangú zongorázásokat, mindent, ami csak azt idézheti fel benne, hogy az egész élet is éppilyen valószínűtlen, s minden és mindenki éppolyan, mintha papírból csinálták volna. S ő is abban a kellemes hiszemben ül majd a nézőtér sötétségében, mintha nem is eleven ember volna, s az egész élete se volna valóságos, hanem úgy, „cakompakk” papírból eskábálták volna össze. Vagy hogy ő maga sem más, mint egyetlen, ötvenéves hosszú filmszalag, amelynek vetítése könnyűszerrel bármikor felfüggeszthető, sőt érvényteleníthető – elég fölcsavarni a villanyt. Lelke legmélyén azonban nagyon jól tudta, hogy most már nem lesz képes visszafordulni. Kizárta hát ajtaját, és a napfényhez úgy-ahogy hozzászakott szemmel be-

nyitott a vaksötét szobába. Lehuppant a legközelebb eső székre, s nem érzett többé mást, csak már-már a teljes eszméletkihagyásig menő, halálos fáradtságot és tompaságot mindazzal szemben, ami kívül és bent.

Amikor bizonytalan idő elteltével újra feleszmélt, künn már alkonyodott, de az elsárgult függönyök mögül mégis jól kivehetően belátszottak az egymásba gubancolódott kórók tüskös sziluetttjei. Sihter Tóni azon kapta magát, hogy egészen elmerült jó időre e látvány szemléletében. Nem volt szemlélődésében semmilyen személyes figyelem, az volt benne a megnyugtató. Mintha egyszerűen csak helyet cseréltek volna. Vagy nem is: e pillanatban ő volt a tulajdon ablaka előtti száraz kóró, a szobában viszont többé senki. Senki sehol soha. De ez a színeváltozás éppoly hirtelen szűnt meg, mint ahogy megteremtődött. Egészen besötétedett, és Sihter Tóni valóságos fizikai fájdalomként élte meg, hogy *rászakadt az este*. Villanyt gyújtott, hogy enyhítse valamelyest e fájdalmat. A villanyfény viszont elviselhetetlen élességgel tárta elé a *szálláshelyén* uralkodó irdatlan rendetlenséget. S mintha egy idegen gondolná ezt benne, az ötlött az eszébe, hogy mi lenne, ha most végre alaposan kitakarítaná e szobát. Még végig is pásztázta tekintetével, azzal a céllal, hogy fölmérje, mi mindent kell helyre raknia és alaposan megtisztítania. E gyakorlatias gondolatai közepette azonban már ott készülődött benne az a pokoli belső nevetés, amellyel csak a tulajdon teljes nyomorúságán és végérvényes elesettségén képes nevetni az ember. Megőrültem! Egy pillanatra egész biztos megőrültem. Hogy én itt most és mindezek után rendet tehetnék! Mint aki saját magát akarná kitakarítani önmagából, a saját életét a tulajdon életéből! Tényleg megkergültem az imént. Mintha Endrét, aki halott és eltemették, fognám és még egyszer eltemetném! E pillanatban megkondult a közeli katolikus templom harangja, és Sihter Tóni szinte eszméletét veszítette a döbbenettől, hogy mindaddig sohasem hallotta a harangszót, holott úgyszólván a templom tövében lakik évtizedek óta. Nem is a fülkagylójában, hanem mintha az agyában harangoznának. S amikor a harangszó végre elhallgatott, a hirtelen beállt irtózatosan tökéletes csöndben egész lényében elborzadva gondolt Fekete Endre túlvilági csöndjére. Egyre inkább *hallotta* e csöndet, s ha majd lefekvés előtt eloltja a villanyt, ő is úgy fekszik majd itt fent, végtelen sötétben, feltörhetetlen csöndben, mint Fekete Endre immár ott lent. De ekkor egyszeriben szilajul belehasított a kettőjük között oly drasztikus hirtelenséggel előállott metsző különbség tudata. S a *kései sirató* minden fájdalomával kezdett vágyódni a Patócs-féle vendéglő után, amikor Endre még *itt*, egyszóval Fekete Endre egész lénye és siralmas élete eleven jelenvalósága után, a vele való eleven együttlét után, minthogy kettőjük együttléte volt az a *hely*, minden szánandó esendősége ellenére is, ahol ő egyedül a földkerekség összes helyei közül újra meg újra meglelhetette a maga hazáját. S ahogy a ha-

zájából örökre száműzött idézi fel a hazát, úgy gondolt vissza most ő is Fekete Endre soha meg nem írt levelére. S ahogy a száműzött szépíti meg és építi fel újra meg újra képzeletében a hazát, úgy ragadott most ő is tollat, hogy formát adjon annak a bizonyos soha meg nem írt levélnek, amelyről Fekete Endre beszélt évtizedeken át. Annak, ami nyomtalanul és megformálatlanul mindig is létezett, oly elválaszthatatlanul Endrétől, s vele együtt tőle is – épp úgy, mint aki él, el nem választható attól szívének dobogása.

ÉNEKES KRISZTINA

részére

Kelt: bárhol, bármikor

Kertünk hatalmas tenyérnyi szőlőlevelei mögött bujdosom, hogy e megszokott játék szabályai szerint megkeressenek majd a felnőttek. Lélegzet-visszafojtva álltam ott sokáig. Kezdetben csupa jófajta türelmetlen izgalommal. Hogy mielőbb kitörjön belőlem a kacaj, amikor valamelyikük – riogatást alakoskodva – rám kiált: megvagy! Az idő egy helyben állt, mozdulatlanul, csak a nap múlt el lassacskán az égről. A veranda felől hangok dallamos foszlányai. S én mennyire hiányzom itt! Talán így kezdődhetett ötéves korom táján, Egyetlenem.

Nem sokkal később arra riadok éjjel az ágyamban, hogy meghaltam. Tisztán *hallom*, hogy *nem* dobog a szívem. S a felsíró remény, hogy talán mégiscsak álom volt az egész.

Beleszaladtunk már a télbe – lármás, vad kamaszok –, s még mindig a *Nagykert* sűrűjében – mintha nyár volna – bújócskáztunk, birkóztunk, olykor durván össze is verekedtünk. Valahogy elmaradtam a többiektől. S ők továbbra is, változatlanul ugyanúgy, nélkülem is! Egyszeriben belém döbrent, mennyire hiányzom itt...

S a gyülemelő évek során egyre inkább mindenünnen. Ahogy a személyreszabottság a nők rám pazarolt öléből és öleléséből. Ahogy az igazi személyreszabottság és jóremény a tulajdon életemből. S ez az egész egyre tökéletesebben: *akár egy szőlőlugas leveleinek nyomasztó, viaszos zöld távolléte, magam is*. Elveszített múlt és elérhetetlen jövő két partja közt ingázva, ez örök sehonnanból vissza-visszaintegető *mégis* ama felejthetetlen pillanatok, amikor karcsú, sugaras alakja végigborzolta szomjas képzeletemet és érzékeimet – ekkor éltem át a legeslegelevenebben, a maga tökéletes jóvátehetetlenségében, hogy mennyire, de mennyire fájón hiányzom, Egyetlenem. Azt, hogy hiányzom, tehát vagyok. Vagyok, mert mindig mindenünnen, s most már egyszer s mindenkorra immár: hiányzom.